

HOPPE *UN*PLUGGED

Prof. Hanso-Hermanno Hoppės
nuomonės, mintys ir raginimai iš
interviu

Su vaizdo nuorodomis

**SAUGOKITĖS
SPROGMENU**

Autoriai:

**Kursyvu paryškintos Hanso-Hermanno Hoppé's
teksto ištraukos, likusią dalį parašė Thomas Jakobas.**

Redaktorius: Thomas Jakob

Dizainas: Michelle Jakob

Vertimas: Andrejs Ševcovas

Interneto svetainė: Nico Jacob

2022 m. kovo mėn. leidimas

GERBIAMI SKAITYTOJAI

Patirtis rodo, kad dauguma žmonių savo gilius politinius įsitikinimus įgyja apie 25-uosius metus. Todėl du įvada.

Praktiškai ir teoriškai nusiteikusiam jaunuoliui

Jei esate praktiškesnis žmogus, jums patiks švieži ir provokuojantys Hoppe's komentarai. Šiandien, kad ir koks būtų klausimas - socialinio teisingumo, rasizmo ar klimato, - jis visada susiveda į tai, ar valstybės turėtų būti šiek tiek daugiau, ar mažiau, ar daugiau, ar mažiau taisyklių ar įstatymų, o tai vargu ar yra įdomi diskusijų tema.

Kita vertus, Hoppe pateikia radikalų argumentą. Jis aprašo, kodėl visi valstybės sprendimai niekada negali veikti praktiškai ir kaip žmonės galėtų taikiai ir protingai organizuotis net ir be valstybės prievartos. Perskaite šią knygą žinosite, kur ieškoti tokių idėjų.

Jei esate labiau linkę į teoriją, Hoppe gali atverti jums akis į naują visatą. Šiandien tie, kurie nori didesnės valstybės, dažnai laikomi "progresyviais", o valstybės skeptikai - "reakcionieriais" ar dar blogiau. Hoppe suteikia aiškumo. Jis įtvirtina laisvę kaip politinį idealą ir visus kitus argumentus kildina iš šio idealo.

Būtent šis nuoseklumas, t. y. principais pagrįsta teorija, buvo ir tebėra socializmo ir marksizmo stiprybė. Dėl to jie iki šiol yra labai patrauklūs daugeliui jaunų žmonių, nes jaunimas ieško principų ir nuoseklumo. Hoppe taip pat siūlo principus ir nuoseklumą, tačiau už priešingą principą, t. y. daugiau laisvės, o ne daugiau kontrolės ir daugiau valstybės. Šia prasme jis yra antimarksistinis taikos ir laisvės šalininkas ir kartu paprastesnis, nuoseklesnis ir originalesnis už socialistus. Su Hoppe'u galima ginčytis su bet koku socialistu ir marksistu.

Vyresniems nei 30 metų skaitytojams: nemokamai pasitikrinkite asmenybę

1. "Pasipiktinimą kelia tai, kad kas nors gali taip galvoti." Tokia reakcija rodo giliai įsišaknijusį tikėjimą valstybe. Jei vis tiek skaitysite toliau, savo politinę visatą galėsite papildyti nauju matmeniu. Tarsi staiga pamatytumėte, kad Žemė yra rutulys, o ne diskas.
2. "Man patinka argumento kryptis, tačiau ji nereali ir pernelyg kraštutinė." Šis atsakymas rodo, kad laikote save politiniu libertaru, bet giliai širdyje pasitikite valstybe. Jei atvirai apmąstysite argumentus, tai sustiprins jūsų libertarinius siekius.
3. "Šaunu, pagaliau kažkas tai išsiaiškino. Tačiau manau, kad visiškai panaikinti valstybę yra šiek tiek per daug." Jūs turite stiprų libertarinį instinktą. Su malonumu perskaitysite knygelę ir literatūros rekomendacijas. Ir kas žino, galbūt vieną dieną jums netgi pavyks pasinaudoti Hoppe's argumentais, kuriais jis pasisako už visuomenę be valstybės.
4. "Puikus, pagaliau nuoseklus mąstytojas." Jūs jau esate susipažinę su libertarine mintimi ir tikrai įvertinsite Hoppe's principais pagrįstus samprotavimus. Patarimas: perskaitykite daugiau Hoppe's darbų, ypač teorinių. Jums yra galimybė, kad Hoppe's laisvės pagrindimas prilygsta apreiškimui. Bet koku atveju tada atsidursite laisvės teoretikų priešakyje.

Džiaugiamės bet kokiais atsiliepimais.

Biografija

Profesorius Dr. Hansas-Hermannas Hoppe, gimęs 1949 m. Peine, Vokietijoje, studijavo filosofiją, sociologiją, istoriją ir ekonomiką Saarlando universitete (Saarbriukene), Frankfurto Goethe's universitete ir Mičigano universitete Ann Arbore. 1974 m. jis apgynė daktaro disertaciją Frankfurte pas Jūrgeņą Habermasą.

1986-2008 m. Hoppė buvo Las Vegaso universiteto ekonomikos profesorius ir yra Liudviko fon Miseso instituto (Auburnas, Alabama) garbės vyresnysis bendradarbis. 2006 m. gegužės mėn. jis taip pat įkūrė Nusavybės ir laisvės draugiją (angl. Property and Freedom Society, PFS).

Hoppe turi du suaugusius vaikus ir gyvena Turkijoje su žmona Gulcin Imre Hoppe.

Mateus Nascimento
kūryba

Turinys

1. Valstybės esmė
 - 1.1. Kodėl valstybė yra neįprasta institucija?
 - 1.2. Ar valstybės susikūrė dėl savanoriškų susitarimų?
 - 1.3. Kodėl neteisinga sakyti “mes esame valstybė”?
 - 1.4. Kas bendro tarp mūsų politinės sistemos ir mafijos?
 - 1.5. Kokiu mastu demokratiniai sprendimai lemia komunistinius rezultatus?
 - 1.6. Kodėl Hoppe vieną iš savo knygų pavadino “Nevykėlių varžybos”?
 - 1.7. Ar demokratija naudinga taikiai keičiant valdžią?

2. Valstybės ir istorija
 - 2.1. Kas geriau žmonėms: demokratiniai administratoriai ar karališkieji valdovai?
 - 2.2. Ar klasikinis liberalizmas nugalėjo?
 - 2.3. Ar dideli politiniai dariniai, tokie kaip ES, skatina ekonominę gerovę?
 - 2.4. Kas geriau ekonominei gerovei – demokratija ar autokratija?
 - 2.5. Kuo ypatinga Šveicarijos demokratija?

3. Valstybingumas
 - 3.1. Ar Robinas Hudas, “plėšikų princas”, yra didvyris, ar piktadarys?
 - 3.2. Kas yra sąžiningi mokesčiai?
 - 3.3. Ar socialinė apsauga yra didelis pasiekimas?
 - 3.4. Koks yra tinkamas pensijos planavimo pagrindas?
 - 3.5. Ar politikai labiau užjaučia tuos, kuriems reikia pagalbos?
 - 3.6. Kaip konkrečiai socialinė politika skurdina visuomenę?
 - 3.7. Ar pinigų spausdinimas gali sukurti gerovę?
 - 3.8. Ar galima pavogti intelektualinę nuosavybę?
 - 3.9. Kokia yra loginė patentinės apsaugos ir autorių teisių apsaugos pasekmė?

Turinys

4. Dabartinės problemos
 - 4.1. Bet ar Kovidas neįrodo, kad vyriausybės reguliavimas yra būtinas?
 - 4.2. Kas nutiko Europos Sąjungai (ES)?
 - 4.3. Ar ES yra taikos projektas?
 - 4.4. Kodėl Hoppe pritaria “Brexit”?
 - 4.5. Ar laisvoji prekyba ir laisvoji imigracija dera tarpusavyje?
 - 4.6. Ar materializmas griaua kultūrą?
 - 4.7. Ar reikia daugiau “socialinės tolerancijos”?
 - 4.8. Kokio gydymo reikia mūsų sveikatos priežiūros sistemai?
 - 4.9. Ar klausimai apie klimato kaitą yra priimtini, ar tai šventvagystė?
5. Privatinės teisės draugija
 - 5.1. Kaip spręsti tarpasmeninius konfliktus be valdžios institucijų įsikišimo?
 - 5.2. Ar privatinės teisės ginčų sprendimas yra visiškai nerealus?
 - 5.3. Kuo skiriasi viešieji ir privatūs sprendimai?
 - 5.4. Kaip gerai valstybė mus saugo šiandien?
 - 5.5. Kodėl privatinės teisės draugijos skatina taikų elgesį?
 - 5.6. Ar gali turtingi ir blogi užgrobti valdžią?
 - 5.7. Kas saugo aplinką, kai viskas privatizuota?
 - 5.8. Kaip karūnos pandemija vystytųsi privatinės teisės visuomenėje?
 - 5.9. Kodėl privačios organizacijos kariauja mažiau karų nei valstbės?
 - 5.10. Ar socializmas realesnis už privatinės teisės visuomenę?
6. Ateitis
 - 6.1. Kodėl nepasisakyti už ribotą valstybę, o ne už tai, kad valstybės visai nebūtų?
 - 6.2. Kodėl mums reikia “naujos klasinės sąmonės”?
 - 6.3. Ar yra vilties, kad bus žengta teisinga kryptimi?
7. Intelektinis vystymasis
8. Rekomenduojama skaityti

VALSTYBĒS ESMĒ

1.1 Kodėl valstybė yra neįprasta institucija?

Šiandien valstybė laikoma savaime suprantamu dalyku. Į visus, kurie tuo abejoja, vargu ar žiūrima rimtai. Tačiau būtent to mes ir norime. Norime galvoti apie pačią valstybės esmę.

Hoppe pradeda nuo mentalinio eksperimento:

” *Jei pasakytumėte vaikų grupei: “Jūsų yra penki ir retkarčiais kyla konfliktų. Kad išspręstumė savo ginčus, paskiriame Julijų. Julijus visada nusprendžia, kas teisus, net jei Julijus yra įsitraukęs į konfliktą. Tuomet kiekviena darželio grupė supras, kad tai labai pavojingas problemos sprendimas.*

Jei pagalvotumėte, kas yra valstybė, t. y. asmuo, kuris priima galutinius sprendimus visais konfliktų atvejais, įskaitant konfliktus, kuriuose dalyvauja pati valstybė, iš karto suprastumėte, kad tai yra absurdiškas konstruktas.

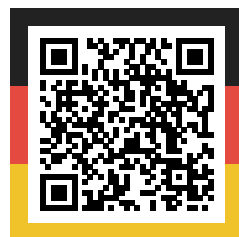
1.2 Ar valstybės atsirado dėl savanoriškų susitarimų?

Kai kurie iš jūsų jau girdėjo apie vadinamąją sutarties teoriją. Pagrindinė šios teorijos idėja yra ta, kad kiekvienas, šiandien gyvenantis valstybėje, yra susitaręs su ta valstybe sutarties pagrindu - aiškiai (t. y. iš tikrųjų pasirašęs sutartį) arba netiesiogiai (vadinamoju "tyliuoju susitarimu"). Ši sutartis su valstybe turi suteikti valstybei mokslinį ir moralinį pagrindimą.

Tai nesąmonė, sako Hoppe:

” *Ne, valstybė tikrai nėra sutarties rezultatas! Nė vienas sveiko proto žmogus nesutiktų su tokiu susitarimu. Mano archyvuose yra daugybė dokumentų, bet nieko panašaus niekur nerasite.*

Valstybė yra agresyvaus smurto ir pavergimo rezultatas. Ji gimė be jokio sutartinio pagrindo, kaip reketininkų gauja.

1.3 Kodėl neteisinga sakyti “mes esame valstybė”?

Visi yra girdėję, kad “mes, žmonės”, esame valstybė. Juk mes renkame savo vadovus ir įstatymų leidėjus, o kartais net balsuojame referendumuose. Bet ar tikrai taip yra, ar tikrai esame valstybė?

Hoppė ryžtingai teigia: ne, tai iliuzija. Egzistuoja privatus ir viešasis sektoriai su dviem skirtingais teisės aktais. Kitaip tariant, valstybė sukuria teisinę nelygybę.

” *Visose visuomenėse privatinė ir viešoji teisė skiriasi*. Jei ką nors iš jūsų paimsiu kaip privatus asmuo arba priversiu jus dirbti už mane, būsiu nubaustas bauda ar net įkalintas. Tačiau jei tai darau kaip valstybės tarnautojas, tai laikoma “mokesčių rinkimu” arba “šaukimu į kariuomenę”.*

Būdamas viešas asmuo, galiu daryti tai, ko niekada negalėčiau daryti kaip privatus asmuo. Tai, kas vadinama “vagyste ir prekyba vogtomis prekėmis”, laikoma socialinės politikos įgyvendinimu, jei tai daro valstybė.

* Privatinė ir viešoji teisė: privatinė teisė nustato priimtino elgesio tarp žmonių taisykles (pvz., kaip sprendžiami kaimynų konfliktai, kaip turi būti gerbiamos nuosavybės teisės ir t. t.), o viešoji teisė reguliuoja žmonių ir valstybės santykius (pvz., kokio dydžio mokesčius reikia mokėti, kaip gali veikti policija, kas turi teisę balsuoti ir būti renkamas ir t. t.).

1.4 Kas bendro tarp mūsų politinės sistemos ir mafijos?

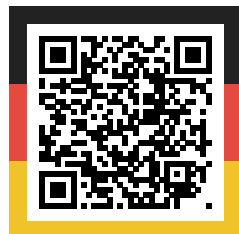
Mokykloje mus moko, kad valdžios piktnaudžiavimui kelią užkerta vadinamasis valdžių atskyrimas. Įstatymų leidžiamoji valdžia (Kongresas) priima įstatymus, vykdomoji valdžia (prezidentas) juos vykdo, o teisminė valdžia (Aukščiausiasis Teismas) prižiūri, kad visi laikytųsi taisyklių. Šios stabdžių ir atsvarų sistemos turėtų leisti kiekvienai valdžios šakai rūpintis viena kita.

Hoppe teigia, kad tai tik iliuzija ir kad nėra jokio valdžių atskyrimo. Jis sako:

” Šiuo metu, kilus konfliktui tarp piliečio ir valstybės, valstybė visada sprendžia, kas teisus. Pavyzdžiui, jei valstybė nusprendžia, kad turėčiau jai mokėti daugiau mokesčių arba kad ji draudžia man rūkyti savo restorane, o aš su tuo nesutinku, ką galiu daryti? Tada galiu kreiptis tik į valstijos teismą, kuriame dirba teisėjai, kuriems mokami mokesčiai. Ką gali nuspręsti šie teisėjai? Žinoma, kad visa tai yra teisėta!

Tarkime, esate valstybės vadovas. Savireguliacijos srityje jūsų dėdė paskirtas teisėju, teta - kontroliere, o tėvas - etikos komiteto pirmininku. Tai yra valdžių atskyrimas. Natūralu, kad šeimoje kartais kyla nesutarimų. Tačiau jus visus vienija bendras interesas - padidinti savo organizacijos pajamas ir išplėsti savo galias.

Net mafijoje yra žmonių, atliekančių vykdomosios, įstatymų leidžiamosios ir teisminės valdžios funkcijas. Kaip pavyzdį galite pažiūrėti filmą “Krikštėvis”.

1.5. Koku mastu demokratiniai sprendimai lemia komunistinius rezultatus?

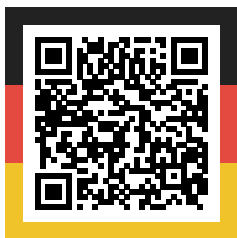
1848 m. Komunistų partijos manifeste komunizmo sąvoka apibrėžiama kaip “privačios nuosavybės panaikinimas”. Komunistinėse šalyse tai reiškė, kad valstybinės planavimo tarybos sprendė visus žmonių gyvenimo aspektus - nuo išsilavinimo iki darbo, būsto, kelionių ir žiniasklaidos vartojimo. Hoppe rodo, kad tas pats vyksta ir demokratiškai priimant sprendimus.

Svarbu: kai Hoppe vartoja sąvoką “nuosavybė”, jis turi omenyje teisę disponuoti tiek prekėmis, tiek savo kūnu. Šia prasme žmogaus kūnas taip pat yra gėris.

” *Taip, žinoma, demokratija, tiesioginė ar netiesioginė, yra viena iš komunizmo formų. Dauguma sprendžia, kas priklauso man, o kas – tau, ir ką tu ar aš galime daryti ar nedaryti. Tai neturi nieko bendra su privačia nuosavybe, o yra susiję su privačios kontrolės apribojimu, kitaip tariant, su viešąja nuosavybe, kuri savo ruožtu reiškia komunizmą.*

Nėra sutarties su valstybe, nėra teisinių garantijų, kas mums priklauso, o kas yra mūsų nuosavybė ir neliečiama nuosavybė.

Pavyzdžiui, yra pelno ir turto mokesčiai, ir galiausiai, kas priklauso jums kaip jūsų nuosavybė? Tai, ką valstybė nusprendžia jums palikti neapmokestindama. Ką galite daryti su savo žeme? Kad ir ką jums leistų valstybė. Ir vis dėlto mums nesakoma, kokią kainą turime mokėti valstybei už jos paslaugas.

1.6 Kodėl Hoppe vieną iš savo knygų pavadino “Nevykėlių varžybos”?

Laisva konkurencija ekonomikos srityje reiškia, kad galiu parduoti, ką noriu, ir galiu pirkti, ką noriu. Tai leidžia vartotojams įsigyti geriausias ir (arba) pigiausias prekes pagal jų asmeninius poreikius. Tai savo ruožtu reiškia, kad tik geriausi gamintojai gauna atlygį ir sėkmingai dirba.

Konkurencija egzistuoja ir politikoje. Tačiau ten konkurencija susijusi ne su prekių ir paslaugų teikimu vartotojui, o su visuomenės palaikymu ir galimybe užimti įtakingus postus. Konkurencija politikoje yra beveik priešinga ekonominei konkurencijai, sako Hoppe:

” Konkurencija ne visada yra geras dalykas. Tik konkurencija prekių gamyboje yra gera. Priešingai, konkurencija gaminant “blogus” dalykus yra bloga, net blogiau nei bloga. Nenorime varžytis, kas mus geriau įveiks. Tas pats pasakytina apie demokratiją ir politinę konkurenciją. Demokratija leidžia daugumai žmonių pasisavinti kitų žmonių nuosavybę pasitelkiant teisėtą valstybės valdžią, o tai galiausiai yra įteisinta vagystė.

Per visuotinius rinkimus visuomenės nariai, neturintys moralinių apribojimų pasisavinti svetimą turtą, siekia valstybinių pareigų ir užima aukščiausius postus.

Kuo didesnis ir anonimiškesnis politinis vienetas renka valstybės pareigūnus, tuo labiau galima pasiduoti atitinkamiems pavydo ir valdžios troškimo jausmams.

1.7 Ar demokratija naudinga taikiai keičiant valdžią?

” *Kalbant apie tariamą demokratijos pranašumą taikiai keičiant valdžią, reikia pasakyti, kad valdžią galima keisti ir taikiai, pavyzdžiui, renkant valstybės pareigūnus reguliariai rengiamoje loterijoje.*

Loterija mums suteiktų “atsitiktinį” pretendentą į valdovus, o “demokratinė konkurencija” de facto garantuoja, kad tik “geriausi” pretendentai į valdžią, labiausiai manipuliuojantys ir klasingi politikai, užims lemiamus valstybės valdžios postus.

VALSTYBĒS IR ISTORIJA

2.1 Kas geriau žmonėms: demokratiniai administratoriai ar karališkieji turto savininkai?

Viskas, ką darome, priklauso nuo paskatų. Klausiamo savęs: “Kaip galiu laimėti, ką prarasiu?”. Tai, žinoma, galioja ir politikams, todėl gana įdomu palyginti karaliaus ir demokratiškos politikos paskatas:

” *Monarchinėje valstybėje* visi žino, kas yra valdovas, o kas – pavaldinys, todėl priešinamasi bet kokiems bandymams išplėsti valstybės galią. Demokratinėje valstybėje priešprieša tarp valdovo ir pavaldinių išnyksta ir valstybės valdžia gali būti daug lengviau išplėsta.*

Monarchas nori perduoti savo šalį šeimos įpėdiniui; jis siekia išsaugoti ilgalaikį turtą. Kita vertus, išrinkti politikai yra tik laikini administratoriai, todėl jie orientuojasi tik į trumpalaikį laikotarpį.

Pavyzdžiui, paimkime du vienodus namus: vienas jų turi savininką, kuris taip pat gali jį perleisti, o kitas – nuomininką, su kuriuo sutartis sudaryta tik penkeriems metams. Kas geriau elgsis su namais?

Nepaisant to, kad aiškiai simpatizuoju klasikinei monarchijai, nesu monarchistas. Ir klasikinė monarchija, ir šiuolaikinė demokratija yra valstybės formos.

* Monarchija: šalis, kurią valdo karalius arba karalienė, galintys priimti savo karalystės įstatymus. Iš tikrųjų jie yra savo šalies savininkai.

2.2 Ar klasikinis liberalizmas nugalėjo?

” Pagrindinis klasikinio liberalizmo tikslas buvo užtikrinti visų žmonių lygybę – visi yra lygūs prieš įstatymą, priešingai nei iki tol egzistavusios kunigaikščių ar feodalų privilegijos.

Kalbant apie sėkmę, tenka daryti išvadą: tikslas buvo visiškai nepasiektas.

Šiandien esame dar toliau nuo šių klasikinių liberalių tikslų nei prieš 150 ar 100 metų. Nuo to laiko pasiekta didžiulė techninė pažanga neturėtų užgožti šio fakto. Užuoť siekęs liberalių tikslų, Vakarų pasaulis vis dažniau eina link priešingų – komunistinio tikslo panaikinti privačią nuosavybę ir sukurti “viešąją ekonomiką”.

Iliustracija: Prieš 150 metų Komunizmo manifeste išdėstyti reikalavimai vis dar buvo laikomi skandalingais ir tiesiog absurdiškais. Pavyzdžiui, neribotos visuotinės rinkimų teisės (nuo 21 metų amžiaus) reikalavimas, reikalavimas, kad išrinkti “liaudies atstovai” būtų išlaikomi iš mokesčių, “nemokamo”, t. y. iš mokesčių finansuojamo, “liaudies švietimo” ir “teisingumo” reikalavimas, valstybės garantuojamų minimalių pajamų reikalavimas, valstybės centrinio banko ir popierinės valiutos reikalavimas, griežto progresinio pajamų ir turto apmokestinimo reikalavimas arba reikalavimas apriboti paveldėjimo teisę.

2.3 Ar dideli politiniai dariniai, tokie kaip ES, skatina ekonominę gerovę?

” Pradėsiu nuo to, kas akivaizdu. Visoms mažoms valstybėms, pavyzdžiui, Monakui, Lichtenšteinui, Andorai, (buvusiam) Honkongui, Singapūriui ir net gana didelei Šveicarijai, ekonomiškai sekėsi geriau nei aplinkiniams didesniems regionams.

Be to, XIX a. - iki suvienijimo 1871 m. - Vokietija tapo pirmaujančia kultūros ir mokslo šalimi, nes buvo politiškai susiskaldžiusi į 39 konkuruojančias kunigaikštystes, priešingai nei labai centralizuota Prancūzija, kurioje kultūra egzistavo tik Paryžiuje, o likusioje šalies dalyje vyravo kultūrinė tamsa. Mažos Vokietijos teritorijos tarpusavyje aršiai konkuravo. Visi norėjo geriausių bibliotekų, teatrų ir universitetų.

Mažos valstybės turėjo laikytis mažų mokesčių ir mažo reguliavimo politikos, nes priešingu atveju jų produktyviausi piliečiai paprasčiausiai išvyktų.

Turime atsisakyti minties, kad ekonomika yra skirtingų tautų ar valstybių tarpusavio reikalas. Ekonominė veikla vyksta tarp žmonių ir įmonių. Valstybės nekonkuruoja su valstybėmis, o įmonės konkuruoja su įmonėmis.

2.4 Kas geriau ekonominei gerovei - demokratija ar autokratija*?

Vieni teigia, kad demokratija yra geriausia ekonominei gerovei, kiti – kad besivystančioms šalims reikia “stiprios rankos” ir valstybės vadovavimo. Hoppe’as sako, kad ir viena, ir kita yra klaidinga:

” *Kaip rodo dabartinis Venesuelos pavyzdys, demokratija ir demokratiniai rinkimai gali lemti beveik visišką privačios nuosavybės teisių, sutarčių laisvės ir prekybos laisvės panaikinimą, o tai gali lemti įspūdingą ekonomikos žlugimą.*

Ne mažiau akivaizdus yra Indijos ir Kinijos ekonominių rodiklių palgyginimas. Šiuolaikinę Indiją jau beveik septynis dešimtmečius valdo demokratinės vyriausybės, o šiuolaikinę Kiniją – Komunistų partijos diktatūra. Nors iki devintojo dešimtmečio pradžios ekonominė padėtis abiejose šalyse buvo maždaug tokia pat beviltiška, nuo Kinijos “komunizmo reformos” pradžios Kinijos BVP, tenkantis vienam gyventojui, gerokai viršijo Indijos BVP, o tai rodo didesnę ekonominę laisvę Kinijoje.

Taigi, apibendrinant, nesiremkite nei demokratija, nei diktatūra. Dėkite viltis į radikalią politinę decentralizaciją ne tik Indijoje ir Kinijoje, bet ir visur kitur.

* Autokratija: neribotas atskirų asmenų ar grupių valdymas.

2.5 Kuo ypatinga Šveicarijos demokratija?

” Kalbant apie konkretų Šveicarijos atvejį, demokratija geriausiai atveju gali funkcionuoti “pusiau” labai mažose, kultūriškai homogeniškos bendruomenėse, t. y. be greito ekonominio žlugimo.

Ten, kur visi vieni kitus pažįsta ir žino savo socialinę padėtį, kur egzistuoja ryški socialinė kontrolė, sunku norėti užvaldyti svetimą turtą “demokratinėmis priemonėmis”. Net jei teoriškai tai įmanoma, socialinis spaudimas neleidžia to padaryti.

Demokratija Šveicarijoje (vis dar) daugiausia yra savivaldybių demokratija. Vietos klausimai sprendžiami vietoje, nesikišant “iš išorės” ar “iš viršaus” (iš Berno, Briuselio, Vašingtono ar Niujorko).

Taigi santykinė Šveicarijos ekonominė sėkmė, palyginti su didesnėmis kaimyninėmis šalimis, mažai susijusi su tiesiogine demokratija, o veikiu su tuo, kad Šveicarijos demokratija yra “mažoji” demokratija.

Tai Šveicarijos paslaptis.

VALSTYBINGUMAS

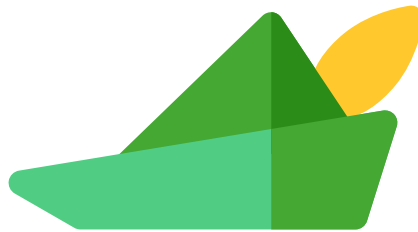
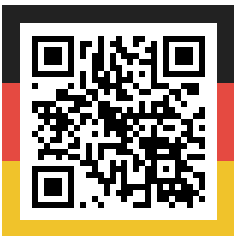
3.1 Ar Robinas Hudas, “plėšikų princas”, yra didvyris, ar piktadarys?

Robino Hudo legenda turi dvi skirtingas versijas. Jis arba vagia iš turtingųjų, arba apiplėšinėja mokesčių rinkėjus. Kaip manote, kurią versiją palaiko Hoppe?

” Mokesčiai yra vagystė. Vagys - valstybė, jos atstovai ir sąjungininkai - žinoma, daro viską, kad nuslėptų šį faktą.

Akivaizdu, kad mokesčiai nėra įprasti savanoriški mokėjimai už prekes ir paslaugas, nes negalite jų atsisakyti, jei esate nepatenkinti produktu. Jei nusostote pirkti “Volkswagen” automobilius ar “Chanel” kvepalus, nebūsite nubausti, bet jei nusostote mokėti už valstybines mokyklas ir universitetus ar už kai kurių politikų pasipūtimą, būsite pasodinti į kalėjimą.

Kadangi mokesčiai yra vagystė, t. y. neteisybė, atsisakyti mokėti vagims ar meluoti jiems apie savo pajamas ar turtą negali būti moraliai neteisinga. Tai nereiškia, kad taip elgtis ir nemokėti mokesčių yra raštinga ar protinga. Juk valstybė, kaip sakė Nyčė, yra šalčiausia iš visų šaltųjų pabaisų. Jis gali sugriauti jūsų gyvenimą ir sunaikinti jus, jei nepaklusite jo įsakymams.

3.2 Kas yra sąžiningi mokesčiai?

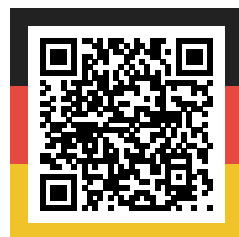
” Jei mokesčiai yra vagystė, tai, atsižvelgiant į teisingumą, mokesčių neturėtų būti, taigi ir mokesčių politikos apskritai neturėtų būti.

Valstybės tarnautojai ir visi valstybės išlaikytiniai faktiškai nemoka jokių mokesčių. Priešingai, visos jų grynosios pajamos (atskaičius mokesčius) gaunamos iš mokesčių, todėl jie yra ne mokesčių mokėtojai, o mokesčių vartotojai, kurie gauna pajamas iš išteklių, pavogtų iš kitų žmonių – mokesčių gamintojų*.

Geriausias (nes mažiausias) mokestis yra pajamų mokestis, kai visi turi mokėti vienodą fiksuotą mokesčių sumą. Kadangi net ir neturtingiausias asmuo turėtų būti pajėgus sumokėti šią sumą, toks mokestis turėtų būti labai mažas. Tačiau net ir vienodas mokestis yra ir lieka vagystė, o vagystė niekada nėra teisinga.

Vienas iš svarbių žingsnių – darbdaviai turėtų nustoti mokėti darbo užmokesčio mokesčius valstybės vardu. Įmonės turėtų pasakyti: “Mes neatliekame šio darbo už jus. Jei jums reikia mokesčių, eikite ir pasiimkite juos patys”. Jei metų pabaigoje kiekvienas turėtų asmeniškai sumokėti mokesčius, pasipriešinimas būtų daug didesnis nei dabar.

* Hoppe kartais tai iliustruoja taip: jei valstybės tarnautojai ar išlaikytiniai nustotų mokėti mokesčius, jie turėtų daugiau pinigų, kuriuos galėtų išleisti, o valstybė atitinkamai turėtų mažiau. Jei privataus sektoriaus mokesčių mokėtojai nustotų mokėti mokesčius, valstybė, įskaitant visus jos išlaikytinius, neturėtų jokių laisvų pinigų.

3.3 Ar socialinė apsauga yra didelis pasiekimas?

Valstybinės pensijos dažnai vadinamos “kartų sutartimi”. Pagal šią idėją dabar dirbantys žmonės moka dabartinių pensininkų pensijas, tikėdamiesi, kad būsimieji dirbantieji padarys tą patį už juos, kai jie išeis į pensiją.

” *Visa socialinės apsaugos sistema, vadinamoji “kartų sutartis”, yra tarsi laimės laiškas, pasmerktas žlugti.*

Bet kuris privatus verslininkas, norintis pasiūlyti tokią “draudimo sistemą”, būtų iš karto suimtas kaip sukčius. Tai, kad viso pasaulio politikai vis dar apsimeta, jog turime reikalą su didžiuliu pasiekimu, nors gyvenimo trukmė ilgėja, o gimstamumas mažėja, tik parodo, kokia neatsakinga, net mirtinai pavojinga yra visa mūsų politinė klasė.

3.4 Koks yra tinkamas pensijos planavimo pagrindas?

”

Ekonominiu ir moraliniu požiūriu asmens aprūpinimas senatvėje (senatvės pensija) turėtų būti tik privatus reikalas.

Žinoma, tokia nuostata nepanaikina visų su senatve susijusių problemų. Tačiau apskritai tokia sistema didina asmeninę atsakomybę, skatina darbštumą ir apdairumą ir baudžia už aplaidumą ir trumparegiškumą. Todėl siekiama kuo labiau sumažinti su senėjimu susijusias finansines ir socialines problemas.

Priešingai, Vakarų pasaulyje pensijų kaupimas vis dažniau ir net beveik visiškai tapo valstybės reikalu. Dėl to sistemingai silpnėja padorumas, šeimos ryšiai ir asmeninė atsakomybė.

Senatvės draudimas yra puikus pavyzdys, kaip demokratija daugelį žmonių paverčia mažais vaikais. Jie tiki, kad visas problemas galima greitai ir lengvai išspręsti išrinkus tinkamus žmones, spausdinant pinigus ir perskirstant turtą iš vienos grupės kitai. Tai palaiko jų vaikišką mentalitetą.

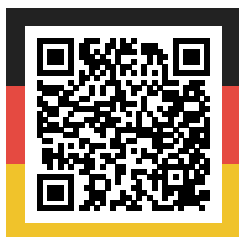
3.5 Ar politikai rodo daugiau užuojautos tiems, kuriems reikia pagalbos?

” *Jei jūs, kaip privatus asmuo, ką nors pavagiate ir atiduodate kitam asmeniui, vadinasi, esate vagis, parduodantis vogtas prekes. Jei tai darote kaip valstybės tarnautojas, tai vadinama socialine politika.*

Iš vieny žmonių paimate pinigus ir daiktus ir atiduodate juos kitiems žmonėms. Žmonės, kurie tai daro, – jūs puikiai juos pažįstate, jie yra politikai ir biurokratai, – jie, žinoma, yra labai dosnūs, nes tai ne jų pačių pinigai, o pinigai, kurie buvo pavogti iš kitų. Su svetimais pinigais lengva būti dosniam, o su savais paprastai elgiatės atsargiau.

Žinoma, politikai yra melagiai: jie gyvena iš pinigų, kuriuos, grasindami smurtu, išmuša iš kitų žmonių, ir tai vadinama “mokesčiais”.

Deja, politikai nėra tinginiai. Būtų gražu, jei jie tik iššvaistytų savo grobį. Vietoj to jie yra megalomaniški geradariai, kurie tūkstančiais įstatymų ir taisyklių dar labiau apsunkina savo aukų gyvenimą.

3.6 Kaip konkrečiai socialinė politika skurdina visuomenę?

Gerovės valstybė visada kenkia turto augimui.

Bet kokie mokesčiai reiškia, kad turtas ir pajamos prievarta atimamos iš jų savininkų ir gamintojų ir perskirstomos žmonėms, kurie nėra nei šio turto savininkai, nei šių pajamų gamintojai. Taigi, bet koks būsimas turto augimas ir pajamų gavimas ateityje yra stabdomas. Todėl bendra gyventojų gerovė yra mažesnė, nei būtų buvusi be gerovės valstybės.

Labdaringa, savanoriška pagalba yra visai kas kita. Asmuo, užsiimantis labdaringa veikla, ir toliau bus produktyvus, nes jis pasirinko būti naudingas.*

Kita vertus, jei esu priverstas padėti vargšams, tai neigiamai veikia mano paties produktyvią veiklą. Tokią pagalbą gaunantiems asmenims taip pat sumažėja paskata išbristi iš padėties, kuri juos atgraso.

* Labdara reiškia (savanorišką) gailingą pagalbą.

3.7 Ar pinigų spausdinimas gali sukurti gerovę?

” Valstybės leidžia tik savo centriniam bankui kurti ir reguliuoti pinigus, o šių pinigų kokybė yra atitinkamai žema.

Vietoj aukso ar sidabro, kaip senais laikais, dabar visame pasaulyje turime tik popierinius pinigus (dolerius, eurus, jenas ir t. t.). Tai labai patogu monopolistui. Jis gali spausdinti pinigus beveik už dyką ir pirkti brangias prekes, pavyzdžiui, namus ir automobilius. Tikra stebuklinga lazdelė! Kas nenorėtų turėti tokios lazdelės?

Tačiau kiekvienas naujas banknotas mažina visų kitų esamų popierinių pinigų perkamąją galią. Kiekvienas naujai atspausdintas banknotas lemia turto perskirstymą. Praturtėja tie, kurie pirmieji gauna naujų pinigų, pavyzdžiui, didieji bankai, turintys glaudžiausius ryšius su centriniu banku. Jiems tenkanti visuomenės turto dalis didėja. Dabar jie turi namus ir automobilius, kurių anksčiau neturėjo. Tokiu pat mastu jie mažina ir visų kitų žmonių, kuriems dabar priklauso atitinkamai mažiau namų ir automobilių, turta.

Daugiau popierinių pinigų negali padaryti visuomenės turtingesnės. Daugiau pinigų – tai tik daugiau atspausdinto popieriaus.

Bet kuri šalis gali išspausdinti bet kokį pinigų kiekį. Jei pinigų spausdinimas gali padaryti šalis turtingesnes, kaip paaiškinti, kodėl pasaulyje vis dar yra skurdžių šalių ir skurstančių žmonių? Juk pinigus galima spausdinti neribotais kiekiais.

3.8 Ar galima pavogti intelektualinę nuosavybę?

Intelektinė nuosavybė – tai teisinė išradėjo teisė nustatyti, kas gali naudoti jo išradimą. Tai suteikia išradėjui valstybės saugomą monopolį tam tikram laikotarpiui. Žinomi pavyzdžiai - patentinė farmacijos produktų apsauga ir autorių teisės į muziką, paveikslus ir dainų žodžius.

” Ši politika yra neteisinga ir žalinga, pabrėžia Hoppe.

Intelektinės nuosavybės teisių idėja yra ne tik klaidinga ir paini, bet ir labai pavojinga. Geros idėjos - receptai, formulės, melodijos ir kt. - žinoma, yra prekės. Tačiau tai nėra deficitinės prekės. Kai jos yra apmąstomos ir išreiškiamos, jos tampa "laisvomis", neišsenkančiomis gėrybėmis. Aš sušvilpiu melodiją arba parašau eilėraštį, o jūs klausotės melodijos arba skaitote eilėraštį ir jį atkartojate arba kopijuojate. Visas pasaulis gali mane kopijuoti, tačiau nieko iš manęs neatima.

Jei nenoriu, kad kas nors kopijuotų mano idėjas, turiu jas pasilikti sau ir niekada jų neskelbti.

3.9 Kokia yra logiška patentinės apsaugos ir autorių teisių apsaugos pasekmė?

” *O dabar įsivaizduokite, kad man būtų suteikta nuosavybės teisė į mano melodiją ar eilėraštį, t. y. aš galėčiau uždrausti jums kopijuoti mane arba reikalauti, kad mokėtumėte man autorinį atlyginimą.*

Pirmiausia tai būtų absurdiška, nes pirmiausia turėčiau mokėti autorinį atlyginimą asmeniui (arba jo įpėdiniams), kuris išrado švilpimą ir rašymą, taip pat žmonėms, kurie pirmieji išleido garsus, pirmieji prabilo kalba ir pan.

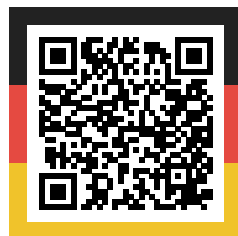
Galiausiai, jei galiu neleisti jums švilpauti mano melodijos ar skaityti mano eilėraščių, tuomet iš dalies kontroliuoju jūsų nuosavybę, jūsų fizinį kūną, balso stygas, popierių, pieštuką ir t. t. Juk kopijuodami mane naudojate tik savo nuosavybę.

Tai įrodo, kad intelektinės nuosavybės teisės turėtų būti laikomos itin pavojingu kėsanimusi į visas realias nuosavybės teises.

P.S. Prieš dvidešimt metų daugelis liberalų manė, kad valstybė turėtų saugoti intelektinę nuosavybę, nes, kaip matyti iš termino, viskas yra susiję su nuosavybės apsauga.

Stefano Kinsellos knyga “Prieš intelektinę nuosavybę” padėjo pakeisti nuomonę šiuose sluoksniuose. Kitoje Michelle Baldrin ir Davido C. Levino knygoje “Prieš intelektinę monopoliją” (angl. Against Intellectual Monopoly) teigiama, kad intelektinę nuosavybę saugantys įstatymai yra nesvarbūs arba trukdo ekonominei pažangai.

Abi knygas galima rasti pasinaudojus toliau nurodytu QR kodu.

DABARTINĖS PROBLEMOS

4.1 Bet ar Kovidas neįrodo, kad vyriausybės reguliavimas yra būtinas?

” *Priešingai. Problemą buvo bandoma spręsti centralizuotai, o paskui atskiros savivaldybės pareiškė, kad ten viskas kitaip, dramatiškiau ar mažiau dramatiškai. Provincijų kunigaikščiai ir vietiniai vadai turėjo puikią galimybę išplėsti savo galias ignoruodami, sugriežtindami ar kitaip pakeisdami centrinės valdžios priemones. Vokietijoje kartais net nebuvo įmanoma kirsti atskirų žemių sienų ir nuvykti į savo gimtąją šalį.*

Įsivaizduokite, jei turėtume pasaulinę vyriausybę ir ji visur įvestų vienodas priemones. Žmonėms tai atrodytų visiškai beprotiška, nes Vokietija - ne Kongas, o Kinija - ne Japonija.

Politikai, tiek centrinės, tiek regioninės valdžios, iš esmės yra atleisti nuo blogų sprendimų pasekmių ir dėl to patiriamų išlaidų. Jie teigia, kad reikia suderinti “sveikatą” ir “ekonomiką”, ir nesugeba arba nenori matyti, kad nuo atskirties labiausiai kenčia vargšai ir žmonės, ypač jų sveikata.

Nepaisant beveik visiško asmens judėjimo laisvės apribojimo iki pat privačių namų valdų, dauguma politikų vis dar laikomi gelbėtojais, o ne karo kurstytojais.

Manau, kad labai nerimą kelia tai, kaip stipriai šis įvykis pajungtas politikai.

4.2 Kas nutiko Europos Sąjungai (ES)?

” Pirminė idėja buvo laisvosios prekybos zona, tačiau laisvosios prekybos zoni reikalingos tik dvi sąlygos: viską, ką norite eksportuoti, galite eksportuoti, o viską, ką norite importuoti, galite importuoti.

Jums nereikia dešimčių ar šimtų tūkstančių puslapių, kuriuose būtų nurodyta, ką gaminti, kaip gaminti, kur galima ir kur negalima siųsti ir pan.

Tačiau tai buvo pamiršta beveik nuo pat pradžių. Europoje vis dar nėra laisvosios prekybos. Pavyzdžiui, jei žiūrėsite Vokietijos televiziją, nuolat matysite pranešimus apie tai, kad Vokietijos pasieniečiai vėl sulaikė kelis asmenis, gabenusius kontrabandinės cigaretės, kurios Lenkijoje apmokestinamos mažesniais mokesčiais.

Tikriausiai turėsime stebėti Portugalijos, Ispanijos, Italijos ir galiausiai Vokietijos bankrotą. Bijau, kad tik tada net ir patyrę žmonės supras tai, ką daugelis jau įtaria: kad ES yra ne kas kita, kaip milžiniška pajamų ir turto persikirstymo mašina; iš Vokietijos ir Nyderlandų į Graikiją, Ispaniją, Portugaliją ir t. t., ir visada pagal tą patį iškreiptą modelį; persikirstymas iš produktyvesnių šalių, regionų, vietovių, įmonių ir žmonių į mažiau produktyvias arba visai ne produktyvias šalis, regionus, vietas, įmones ir žmones. Bankrotas visa tai labai išryškins.

4.3 Ar ES yra taikos projektas?

Kai ES kritikuojama, jos gynėjai dažnai atremia tai teiginiu “Europoje bent jau nevyksta karas”. Hoppe teigia, kad tai mažai arba visai nesusiję su ES:

” *Karo Europoje nebuvo dėl to, kad Europą iš esmės sudaro Amerikos vasalinės valstybės*. Amerika, žinoma, rūpinosi, kad tarp jos vasalinių valstybių nekiltų didelių karų. Sovietų Sąjungai pavyko padaryti tą patį su savo vasalinėmis valstybėmis. ES, kaip institucija, prie to neprisidėjo.*

Norint pasiekti taiką, reikia dalyvauti laisvojoje prekyboje.

Be to, mažos ir suverenios valstybės negali nuolat kaltinti kitų, jei joms kas nors nepavyksta. Tai turi raminamąjį poveikį tautų santykiams. Šiandien kaltę visada galima suversti kitai šaliai. Europos Sąjungoje Briuselis dažnai kaltinamas dėl įvairiausių nelaimių.

Europoje dėl centralizacijos graikai ar ispanai ne tik kad nevirto didesne meile graikams ar ispanams, bet priešingai.

* Vasalinė valstybė — tai valstybė, kuri tam tikru būdu priklauso nuo aukštesnės valstybės ar imperijos.

4.4 Kodėl Hoppe pritaria “Brexit”?

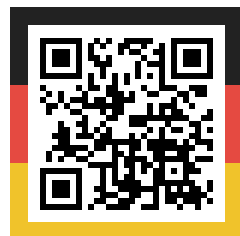
Jungtinė Karalystė į ES įstojo 1969 m. 2016 m. referendume dauguma rinkėjų nusprendė pasitraukti. Įgyvendinant šį sprendimą kilo daug sunkumų.

” *Antrasis balsavimas būtų buvęs pasityčiojimas iš piliečių. Taip anksčiau buvo daroma Danijoje ir Nyderlanduose – piliečiai buvo verčiami balsuoti tol, kol pasiekė “teisingą” rezultatą – teisingą pagal politinio elito standartus.*

Jungtinė Karalystė yra šalis, tradiciškai labiausiai pasisakanti už laisvąją prekybą. Jei pažvelgtume į britų reikalavimus, tai norime, kad JK įstatymai būtų priimami JK, norime laisvos prekybos su Europos Sąjunga ir su visomis Europos Sąjungai nepriklausančiomis šalimis ir norime, kad būtų nutraukta neribota imigracija. Kas šiuose reikalavimuose yra nepagrįsta?

Žinoma, Europos Sąjunga griežtai priešinasi šiems reikalavimams dėl paprastos priežasties, kad Didžioji Britanija negali pasitraukti, nes tada pasitrauktų ir kitos šalys.

Todėl ES atsisako įsileisti į Europos Sąjungą prekes, už kurias nemokami mokesčiai. Europos žmonės kenčia dėl to, kad negali gauti pigių prekių iš Jungtinės Karalystės, bet, žinoma, ne politikai, kurie gauna pajamų iš muitų.

4.5 Ar laisvoji prekyba ir laisvoji imigracija dera tarpusavyje?

Klasikinis liberalizmas paprastai reikalauja atvirų sienų prekėms ir žmonėms. Juk ir viena, ir kita yra laisvė, tiesa?

Klystate, sako Hoppe'as. Laisvė prekėms ir laisvė žmonėms yra du skirtingi dalykai.

” *Prekybos ir imigracijos reiškiniai iš esmės skiriasi. Prekės ir paslaugos negali judėti iš vienos vietos į kitą be siuntėjo ir gavėjo sutikimo, o žmonės gali judėti iš vienos vietos į kitą, net jei niekas to nenori. Taigi laisva imigracija gali tapti priverstine esamų gyventojų integracija.*

Visuomenėje, kurioje žemė visiškai privatizuota, nepageidaujamos imigracijos problema nekyla. Nors kol kas taip nėra, išeitis - decentralizuoti imigracijos politiką ir perduoti ją iš federalinės vyriausybės į valstijas, apygardas, kaimus, miestus ir miestų teritorijas.

Jei vyriausybė ketina leisti imigraciją, ji turi bent jau užtikrinti, kad imigrantai gautų priimančiosios šalies kvietimą (vadinamojo garanto principas). Tada šis priimantysis turi prisiimti visą atsakomybę už imigranto apsilankymą.

Galiausiai, kuo laisvesnė prekyba, tuo mažiau paskatų emigruoti.

4.6 Ar materializmas* griaua kultūrą?

” Nors kai kurie žmonės materialinę gerovę vadina materializmu, reikėtų pabrėžti, kad tik gerėjančių materialinių sąlygų pagrindu gali klestėti ir vystytis žmonių kultūra.

Rašytojai, kompozitoriai, muzikantai, dailininkai, skulptoriai, aktoriai ir t. t. negalėtų būti rašytojai, kompozitoriai, muzikantai, dailininkai, skulptoriai, aktoriai ir t. t. be popieriaus ir rašalo, spausdinimo mašinų, muzikos instrumentų, dažų, drobės, skulptūros įrankių, teatrų, muziejų ir t. t., be laisvo laiko – laiko, kurį leidžia ir užtikrina materialinė gerovė.

Lengva sumenkinti viso to svarbą – “o, tai tik medžiaga!”. Tačiau tiems, kuriems tai kelia nerimą, pasaulyje yra daugybė vietų, kur jie gali persikelti. Bet taip nėra. Jie nejudą.

Taigi, kur žmonės nori persikelti? Masinės migracijos iš Afrikos į Indiją nėra. Vyksta masinė migracija į turtingesnes šalis.

* Materializmas šiame kontekste yra požiūris į gyvenimą, kai materialinės gėrybės ir statuso simboliai turi didelę vertę.

4.7 Ar reikia daugiau “socialinės tolerancijos”?

” Mūsų visuomenę morališkai ir ekonomiškai žlugdo, stumia vis arčiau bedugnės, bet ne per maža, o per didelė tolerancija.

Ar turėčiau būti tolerantiškas kanibalui, kuris nori mane suvalgyti? Komunistui, kuris nori nusavinti mano nuosavybę? Socialistas, kuris nori apmokestinti pusę mano uždirbto turto ir pajamų? Demokratas, kuris nori atimti iš manęs rinkimų teises ir nuskurdinti mane per rinkimus? Žaliesiems, kurie nori atimti iš manęs teisę disponuoti savo nuosavybe, nes tai gali išgelbėti varlės gyvybę? Nemanau, kad taip. Šioje vietoje - nors ir gerokai anksčiau - mano tolerancija baigiasi.

4.8 Kokio gydymo reikia mūsų sveikatos priežiūros sistemai?

Šiandien šie pasiūlymai gali atrodyti radikalūs. Ne taip seniai jie buvo realybė...

” Reikia atlikti keturis veiksmus:

Pirma,

panaikinti visus medicinos mokyklų, ligoninių, vaistinių, gydytojų ir visų kitų medicinos darbuotojų licencijavimo reikalavimus.

Jų pasiūla beveik iš karto padidės, kainos sumažės, o rinkoje atsiras didesnė paslaugų įvairovė.

Konkuruojančios savanoriškos akreditavimo agentūros pakeistų privalomą valstybinį licencijavimą. Vartotojai nebeturėtų iliuzijos, kad sveikatos priežiūros srityje egzistuoja “nacionalinis standartas”, todėl galėtų rinktis labiau informuotai ir kritiškiau.*

*Akreditavimo agentūra: (iš lot. *accredere* - “sertifikuoti”) - tai institucijos (įmonės, fondai, asociacijos), kurios stebi ir sertifikuoja produktų ir paslaugų kokybę. Pavyzdžiui, ekologiškų ir sąžiningos prekybos produktų etiketės arba sertifikavimo įmonės, pavyzdžiui, SGS.

Laisvojoje rinkoje konkurencija užtikrina, kad laimėtų veiksmingiausiai ir patikimiausiai klientus aptarnaujančios įstaigos.

Antra,

panaikinti visus valstybinius apribojimus farmacijos produktų ir medicinos prietaisų gamybai ir pardavimui.

Taip būtų panaikinta sveikatos priežiūros biurokratija, kuri šiuo metu trukdo inovacijoms ir didina išlaidas. Sumažėtų sąnaudų ir kainos, o rinkoje greičiau atsirastų didesnis geresnių produktų pasirinkimas. Konkuruojantys vaistų ir prietaisų gamintojai ir pardavėjai siūlytų vis geresnius produktų aprašymus ir garantijas, kad apsaugotų nuo ieškinų dėl atsakomybės už produktus ir pritrauktų klientų.

Trečia,

visiškai panaikinti sveikatos draudimo sektoriaus reguliavimą.

Vidutiniškai kainos smarkiai sumažės. Be to, reforma sugrąžins asmeninę atsakomybę už sveikatos priežiūros pasirinkimą. Draudimo funkcija - sujungti vienodas arba panašias rizikas. Nenoriu savo riziką dėl nelaimingų atsitikimų sujungti su profesionalių futbolininkų rizika, o tik su žmonių, kurių padėtis panaši į mano, rizika - už mažesnę kainą. Vietoj to šiandien sveikatos priežiūros sektoriuje veikia pajamų perskirstymo sistema, kuri naudinga neatsakingiems klientams ir didelės rizikos grupėms. Todėl pramonės kainos yra didelės ir nuolat auga.

Ketvirta,

panaikinti visas subsidijas sergantiems ir nesveikiems žmonėms.

Subsidijos visada sukuria daugiau to, kas subsidijuojama. Subsidijos nesveikiems ir sergantiems žmonėms skatina nerūpestingumą, nepriteklių ir priklausomybę. Jei panaikinsime tokias subsidijas, sustiprinsime norą gyventi sveikai ir dirbti, kad užsidirbtume pragyvenimui.

4.9 Ar klausimai apie klimato kaitą yra priimtini, ar tai šventvagystė*?

” *Jau milijonus metų klimatas nuolat kinta tiek su žmonėmis, tiek be jų, ir toliau keisis, net jei žmonija išnyks.*

Prieš kelis šimtmečius vidutinė temperatūra buvo daug aukštesnė nei dabar. Tuo metu Anglijoje buvo galima auginti vynu, o Šiaurės Karolinoje - apelsinus. Šiandien tai nebeįmanoma, nes per šalta. Prieš daugelį tūkstančių metų Temzės upėje plaukiojo hipopotamai, kurie šiandien šiose platumose sutinkami tik zoologijos soduose. Iš tiesų šaltesni laikotarpiai žmonijai paprastai yra blogesni nei šiltesni.

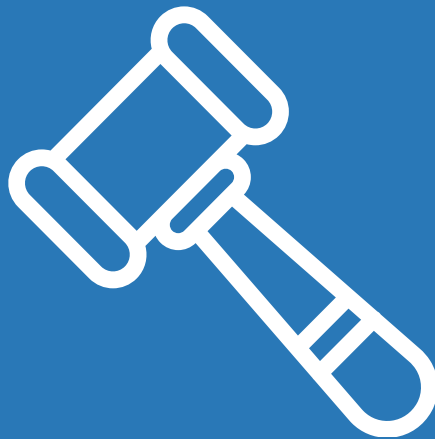
Teiginys, kad visi ar net didžioji dauguma mokslininkų sutaria dėl klimato ar klimato kaitos, yra visiškai nesąmonė.

Net jei taip ir nebūtų, valstybė ar bet kuri kita viršvalstybinė institucija, nustatanti “teisingą” vidutinę temperatūrą ir “teisingus” svyravimų intervalus, vis tiek būtų nusikaltimas žmonijai. Juk tokios “teisingos” temperatūros, tinkamos visai žmonijai, nėra ir niekada nebus.

* Piktžodžiavimas: tyčiojimas iš religinių ar ideologinių įsitikinimų ir pažiūrų.

PRIVATINĒS TEISĒS DRAUGIJA

5. Įvadas į privatinės teisės visuomenės temą

Daugeliui žmonių privatinės teisės draugijos idėja gali būti visiškai nežinoma. Taigi pradėkime nuo trumpo įvado į šią temą, kuris padės lengviau suprasti kitą skyrių.

Liberalizmas dažnai kalba apie tai, kad norima kuo mažiau valstybės. Tačiau ką tai tiksliai reiškia?

Tai nėra siekis kuo labiau sumažinti valstybės tarnautojų ar administracinių pastatų skaičių. Priešingai, tai reiškia, kad reikia apriboti valstybės mastą ir apimtį.

Gerai žinomas pavyzdys - vadinamoji "naktinio sargo būseną". Čia valstybės užduotis iš esmės apsiriboja gyvybės ir nuosavybės apsauga pasitelkiant policiją, teismus ir ginkluotąsias pajėgas. Visos kitos užduotys (vėlgiai) būtų patikėtos šeimoms, bažnyčioms, įmonėms ir kitoms privačioms organizacijoms. XIX a. tai buvo įprasta praktika daugelyje šalių. Nebuvo ir negalėjo būti, pavyzdžiui, viešojo transporto, valstybinių mokyklų ir universitetų, socialinio draudimo, pensinio amžiaus, valstybinių vartojimo draudimų ir, žinoma, tik dalelės šiandieninių mokesčių ir rinkliavų.

Šį idealą dažnai naudoja vadinamojo "klasikinio liberalizmo" arba "minarchinio libertarizmo" šalininkai.

Hoppe žengia dar vieną žingsnį toliau. Jo privačioje teisinėje visuomenėje (PLS) net paskutinės viešosios funkcijos, tokios kaip policija, teismai ir ginkluotosios pajėgos, būtų organizuojamos privačiai. Šiuose puslapiuose galėsite susipažinti su Hoppe's mąstymu ir, tikiuosi, pasidomėti šia tema.

"Valstybė ar privatinės teisės visuomenė" – tai 75 minučių trukmės iki šiol nagrinėtų temų apžvalga ir lengvai suprantamas įvadas į privatinės teisės visuomenės idėją.

5.1 Kaip spręsti tarpasmeninius konfliktus nedalyvaujant valstybei?

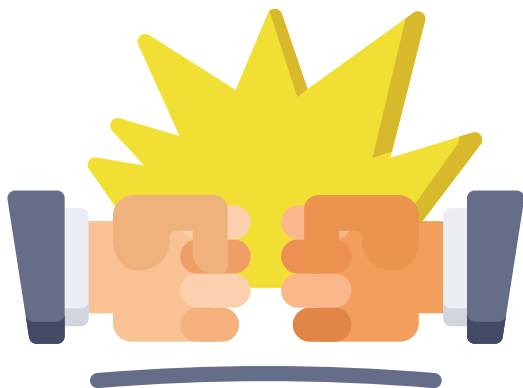
” Pagrindinė idėja gana paprasta. Būtų panaikintas valstybės monopolis naudoti jėgą, o policijos ir teismų sektoriuose būtų leidžiama konkurencija.

Šiuo metu, kilus konfliktui tarp piliečio ir valstybės, valstybė visada sprendžia, kas teisus. Privačios teisės visuomenėje ginčui išspręsti kreipiuosi į arbitrus, kurie yra nepriklausomi nuo abiejų šalių.

Vietinius ginčus, pavyzdžiui, kaime ar mažame miestelyje, dažniau sprendžia gerbiami “natūralūs aristokratai”. Didesnėse bylose, kaip įprasta šiandien, mokamos teismo išlaidos. Šiuo atveju draudikas ir apdraustasis pagal sutartį susitaria dėl tarpininko ir apeliacinių institucijų.

Jei abi ginčo šalys yra tos pačios draudimo bendrovės klientai, bylą sprendžia pastaroji. Jei skirtingi draudikai priima skirtingus sprendimus, dalyvauja arbitras, kurį labai gerbia abi šalys. Galiausiai sprendimą priima arbitras.

Procedūra yra aiški, paprasta ir nedviprasmiška ir nereikalauja jokių valstybės teisės aktų ar jurisdikcijos.

5.2 Ar privatinės teisės ginčų sprendimas yra visiškai nerealus?

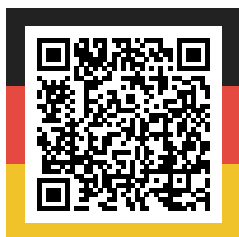
” *Kaip jau sakiau, tai nėra utopija. Tai jau yra įprasta praktika tarptautiniuose anarchiniuose verslo sandoriuose.*

Pažiūrėkite, kaip šiandien sprendžiami tarpvalstybiniai ginčai. Tarptautinio lygmens teisėje vyrauja tam tikra anarchija, nes nėra pasaulio valstybės, kuri viską reguliuotų.

Ką daro Bazelio pasienio trikampio piliečiai, t. y. vokiečiai, prancūzai ir šveicarai, kai tarp jų kyla konfliktų? Pirmiausia jie kreipiasi į savo teisminę jurisdikciją. Jei jiems nepavyksta susitarti, bylai išspręsti kviečiami nepriklausomi tarpininkai. Kas nevykdo jų sprendimų, ne tik pažeidžia sutartį, bet ir tampa verslo pasaulio raupsuotuoju, su kuriuo niekas nenori turėti reikalų.

Ar tarp šio regiono gyventojų kyla daugiau ginčų nei tarp Kelno ir Diuseldorfo gyventojų? Niekada nieko panašaus nesu girdėjęs. Be abejo, tai rodo, kad tarpasmeniniai ginčai gali būti taikiai sprendžiami be valstybės kaip teisinės monopolijos.

Kitas istorinis pavyzdys: JAV aukso karštingės metu buvo sukurti kriterijai, pagal kuriuos buvo apibrėžiama kasėjų teritorija. Šias pretenzijas į žemę įregistravo privatūs asmenys. Tai rodo, kad nuosavybės klausimus galima išspręsti ir be valdžios įsikišimo.

5.3 Kuo, trumpai tariant, skiriasi viešieji ir privatūs sprendimai?

” *Jei yra vienas žodis, kuriuo galima išreikšti esminį skirtumą tarp privačiai organizuotos saugumo pramonės ir dabartinės etatistinės* praktikos, tai yra žodis “sutartis”.*

Šiandien valstybė “siūlo” maždaug taip: sutartimi aš jums nieko negarantuojau, nežadam, kokius konkrečius dalykus ketinu saugoti kaip “jūsų nuosavybę”, nesakom, ką įsipareigoju daryti, jei, jūsų manymu, nevykdysiu savo įsipareigojimų — bet kuriuo atveju pasiliekam teisę vienašališkai nustatyti savo “paslaugų” kainą ir, tiesą sakant, įstatymiškai pakeisti visas galiojančias žaidimo taisykles, kol žaidimas dar vyksta.

Įsivaizduokite laisvai finansuojamą privatų saugumo paslaugų teikėją, nesvarbu, ar tai būtų policija, draudikas, ar arbitras, teikiantį tokį pasiūlymą savo potencialiems klientams. Niekas sveiku protu nesutiktų sudaryti tokio sandorio, nes bendrovė iš karto bankrutuotų dėl klientų stygiaus.

Privatinės teisės visuomenėje reikalaujama, kad būtų siūloma sudaryti sutartis. Šiose sutartyse turi būti aiškiai apibūdinta nuosavybė ir aiškiai apibrėžtos abipusės paslaugos bei įsipareigojimai, be to, šios sutartys jų galiojimo laikotarpiu gali būti keičiamos tik abipusiu susitarimu.

* Etatistinis: valstybės arba valstybės reguliuojamas.

5.4 Kaip gerai valstybė mus saugo šiandien?

” *Kaip visi žinome, valstybė labai neefektyviai kovoja su nusikalstamumu, nes už šią užduotį atsakingiems darbuotojams mokama iš mokesčių, t. y. neatsižvelgiant į jų darbo našumą.*

Tai dar baisiau, kai supranti, kad šiuo metu nėra jokios kompensacijos aukoms. Priešingai. Jei valstybė sugauna nusikaltėlius, šių sukčių ir banditų išlaikymo išlaidos dažnai perkeliamos ant aukų pečių mokesčių pavidalu, po to jiems leidžiama žaisti stalo tenisą ir kasdien gauti birzos, o Amerikoje jie gali studijuoti teisę, be to, yra sporto salės, kuriose galima sustiprėti, kad kitą kartą nusikaltėlių pastangos būtų šiek tiek sėkmingesnės.

Ir nepamirškime: būtent nacionalinės valstybės yra atsakingos už kelis šimtus milijonų mirčių ir neišmatuojamą destruktiją vien XX amžiuje. Palyginti su tuo, privačių nusikaltimų aukų skaičius yra beveik nereikšmingas.

5.5. Kodėl privatinės teisės draugijos skatina taikų elgesį?

Draudimo bendrovės jau turi atlyginti žalą už nusikaltimus, nepriklausomai nuo to, ar pavyksta sulaikyti nusikaltėlius ir patraukti juos baudžiamojon atsakomybėn, ar ne. Privatinės teisės visuomenėje, kurioje nėra valstybinės policijos, draudimo bendrovės greičiausiai glaudžiai bendradarbiauja su privačiomis saugos bendrovėmis. Bendradarbiaujant daugiausia dėmesio būtų skiriama nusikaltimų prevencijai ir žalos atlyginimui.

” Privati draudimo bendrovė privalo atlyginti žalą, jei buvo padarytas nusikaltimas ir padaryta žala. Todėl draudikas būtų suinteresuotas surasti kaltininkus, nes tik tokiu atveju jie būtų priversti atlyginti žalą nukentėjusiesiems. Jis taip pat bus suinteresuotas susigrąžinti grobį, nes tada nereikės jo keisti. Kita vertus, jei šiandien nueisite į policiją ir pasakysite, kad kažkas ir kažką pavogė, galite būti tikri, kad tai tiesiog bus užfiksuota.

Draudikai privatinės teisės visuomenėje taip pat skatins žmones elgtis taikiai. Taip yra todėl, kad ne visos rizikos yra apdraudžiamos. Galite apsidrausti tik nuo įvykių, kurių negalite kontroliuoti. Dėl šios priežasties draudikai atsisakys jums padėti, jei, pavyzdžiui, išprovokuosite konfliktą. Kiekviena draudimo bendrovė reikalaus, kad jos draudėjai elgtųsi civilizuotai ir laikytųsi sutartyje nustatytų taisyklių.

5.6 Ar gali turtingieji ir blogieji perimti valdžią?

” *Be abejo, tiesa, kad daugiau finansinių išteklių turintys asmenys gali sau leisti daugiau, įskaitant didesnę saugumą. Tačiau tikrasis klausimas yra toks: ar privatinės teisės visuomenė, palyginti su šiandienine viešąja visuomene, sudaro palankesnes sąlygas turtingiesiems “pirkti” privilegijas neturtingųjų sąskaita? Į šį klausimą galima atsakyti vienareikšmiškai: ne, priešingai.*

Turtingi žmonės šiais laikais nuolat “perka” privilegijas kitų sąskaita, papirkinėdami valstybinės valdžios atstovus. Dabar įsivaizduokite, kad vietoj valstybės būtų daug konkuruojančių saugumo paslaugų teikėjų: kelios draudimo bendrovės, arbitražo agentūros ir policijos pajėgos. Tuomet akivaizdu, kad kyšininkavimas yra daug sudėtingesnis. Nes tada neužtenka papirkti tik vieną agentūrą, reikia papirkti visas iš karto, kad pasiektumėte savo tikslą.

Net ir to nepakanka, nes jei viena (ar visos) agentūros įgis korupcijos reputaciją, mažiau turtingi tų agentūrų klientai nuo jų nusigręš ir atsiras kitos, nekorumpuotos agentūros.

Kita vertus, negalima nusigręžti nuo valstybės kaip prievartos institucijos, kad ir kaip aiškiai suvoktume jos korumpuotumą. Taigi privatinės teisės visuomenėje “silpnieji” yra geriau apsaugoti nei dabartiniuose valstybės įstatymuose.

5.7 Kas saugo aplinką, kai viskas privatizuota?

Privatinės teisės visuomenėje nebūtų abstrakčios “aplinkos”, o tik privati žemės, ežerų ir net jūros dalių nuosavybė. Tarša visada kenkia privačiai nuosavybei.

” *Problemą išspręsti paprasta. Nukentėjusiajai šaliai turėtų būti suteikta teisė pareikšti ieškinį. Tuomet jis gali pareikšti ieškinį teršėjui dėl kompensacijos.*

XIX amžiuje piliečiai dažnai paduodavo įmones į teismą, kai šios dėl taršos sugadindavo jų turtą. Vėliau valstybė apribojo teisę pareikšti ieškinį, siekdama apsaugoti ir plėtoti tam tikras pramonės šakas.

Svarbiausias dalykas yra aiškus nuosavybės teisių padalijimas. Pagrindinis principas turėtų būti toks: kas pirmas atvyksta, tas pirmas įgyja nuosavybės teises. Pavyzdžiui, jei įmonė pastato labai taršią gamyklą šalia esamų gyvenamųjų namų, namų savininkai gali pareikšti ieškinį dėl kompensacijos. Tai paprastas principas, kurį supranta net vaikai.

P.S.: Ką mums sako patirtis apie tai, kaip valstybės elgiasi su savo nuosavybe, palyginti su privačiais asmenimis?

Galėtume palyginti valstybės valdomus vandenynus ir atogrąžų miškus su privačiais ūkiais, ežerais ir valdomis.

Galėtume stebėti ir lyginti valstybinę komunistinę ekonomiką su Vakarų visuomenėmis, kuriose vyrauja privatus verslas.

Ekonomikoje ši tema vadinama “bendrujų gėrybių tragedija”.

5.8 Kaip koronaviruso pandemija vystytusi privatinės teisės visuomenėje?

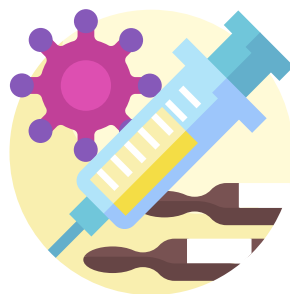
” *Trumpai tariant, ačiū Dievui, kovidas nebūtų tapęs pandemija. Tikroji rizika užsikrėsti koronavirusu yra tokia maža, kad dauguma žmonių jos nepastebėtų. Iš tiesų bendras mirčių skaičius Vokietijoje, Austrijoje ar Šveicarijoje 2020 m. beveik nepadidėjo, o tikimybė išgyventi užsikrėtus koronavirusine infekcija yra labai didelė visose amžiaus grupėse, kaip įtaria politiškai įtartinas Ligų kontrolės ir prevencijos centras (CDC).*

Apskritai, kalbant apie infekcinių ligų rizikos vertinimą, nėra vieno galutinio ir vienareikšmiško mokslinio atsakymo. O geriausias - pigiausias ir veiksmingiausias - būdas sumažinti žalą yra decentralizuoti sprendimų priėmimą.

Privatinės teisės visuomenėje visa žemė, namai, keliai, gamyklos ir t. t. yra privati nuosavybė. Kalbant apie kovą su pandemija, tai tiesiog klausimas: “Ką įsileisti, o kam neleisti?” arba “Pas ką eiti, o nuo ko laikytis atokiau?”

Kiekvienas privatus savininkas ar savininkų asociacija, remdamiesi savo pačių atliktu infekcinių ligų rizikos vertinimu, turi nuspręsti, kam, kada ir kokiomis sąlygomis leisti patekti į savo nuosavybę. Šis sprendimas gali apimti ir apims prevencines priemones, ypač komercinės paskirties objektų (pvz., kino teatrų, biurų, restoranų) atveju.

Dėl to susidaro sudėtingas prieigos ir lankymosi taisyklių tinklas.

5.9 Kodėl privačios organizacijos kariauja mažiau nei valstybės?

Jei jums nauja privatinės teisės visuomenės idėja, jums gali būti sunku galvoti apie karo ir gynybos nuo užpuolikų klausimus. Štai keletas pastabų šia tema.

Jei jus domina, Hoppe ir kiti autoriai apie tai parašė daug daugiau.

” *Valstybės yra organizacijos, kurios natūraliai yra agresyvesnės už privačius asmenis ar privačias įmones dėl paprastos priežasties, nes jos gali eksternalizuoti agresijos sąnaudas, t. y. perkelti jas neturintiems mokesčių mokėtojams.*

Jei Klinton, Bušui, Obamai ar kitiems kariauti norintiems politikams tektų patiems padengti karo išlaidas, jie tikriausiai to nedarytų. Kita vertus, privačiai korporacijai karas yra ekonominė savižudybė.

Pasikartosiu: vien XX amžiuje nacionalinės valstybės yra atsakingos už kelis šimtus milijonų mirčių ir neišmatuojamą destrukciją. Palyginti su tuo, privačių nusikaltimų aukų skaičius yra beveik nereikšmingas.

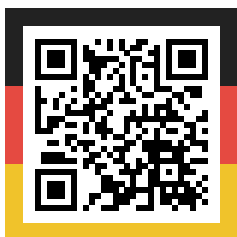

5.10. Ar socializmas realesnis už privatinės teisės visuomenę?

Problema yra ne politinis tikslingumas, o filosofinis apmąstymas: atsižvelgiant į tai, kad žmonės negali būti angelai, kuri socialinė sistema labiau atitinka žmogaus prigimtį?

” *Socialistai yra utopistai, nes jie mano, kad su socializmo atsiradimu pasikeis ir žmogaus prigimtis. Tai, žinoma, yra nesąmonė, šventvagiškas pageidavimas.*

Kita vertus, libertarai, kaip ir aš, yra realistai. Mes priimame žmones tokius, kokie jie yra - gerus ir blogus, taikius ir agresyvius, atsakingus ir neatsakingus ir t. t. — ir netiki, kad žmogaus prigimtis iš esmės gali pasikeisti. Kaip realistai, esame įsitikinę tik tuo, kad paskatos veikia visada ir visur.

ATEITIS

6.1 Kodėl nepasisakyti už ribotą valstybę, o ne už tai, kad valstybės visai nebūtų?

” Taip, valstybės visada atsirasdavo, vienos blogesnės, kitos geresnės. Ir net jei mums pavyks juos pašalinti, gali būti, kad jie vėl atsiras. (Rothbardas, šiuolaikinio libertarizmo tėvas, šiuo klausimu pastebėdavo: “Bent jau turėtume šlovingas atostogas”).

Tačiau libertarizmas* yra nesibaigianti kova, kova už laisvę. Nėra jokios priežasties, dėl kurios turėtumėte atsisakyti morališkai teisingo tikslo. Šiandien stengiamės išnaikinti žmogžudystes. Ar tikrai ketiname pasiduoti, nes aplink vis dar bėgioja žudikai? Ne, mes niekada nepasiduodame...

Mes laikomės tam tikrų moralinių taisyklių, kurios galioja visiems, ir jų laikomės nepriklausomai nuo žmonių padėties. Visi supranta, kad jei mane mušate, jei pavagiate mano rankinę, jei padegate mano namus, tai yra nusikaltimas, už kurį baudžiama. Tokie patys standartai turėtų būti taikomi ir politikams. Tada prieisite išvadą, kad net geriausi politikai yra mažų mažiausiai plėšikai.

Lew Rockwell, Miseso instituto įkūrėjas, iš pradžių sugalvojo pasakyti, kad mes, Miseso institutas, pasisakome už ribotą valstybę. Aš jam tiesiog nurodžiau, kad nėra instituto, kuris pasisakytų už neribotą valstybę. Todėl net ir rinkodaros požiūriu prasminga sakyti, kad esame tie, kurie apskritai yra prieš valstybę.

* Libertarizmas — tai politinė filosofija, kuria siekiama, kad valstybė atliktų kuo mažiau funkcijų arba visai jų nevykdytų. Priešingai — autoritarinė politika.

6.2 Kodėl mums reikia “naujos klasinės sąmonės”?

” Problema ta, kad valstybė dabar padarė didelę dalį gyventojų nuo jos priklausomus. Tik trečdalis pramoninių šalių gyventojų pajamų požiūriu vis dar nepriklauso nuo valstybės. Likusieji yra pensininkai, valstybės tarnautojai, grynosios socialinės paramos gavėjai, bedarbiai arba įmonės, kurios gyvena iš valstybės kaip klientės. Ir visi jie balsuoja rinkimuose, kad tai tęstųsi.

Iš politikų nieko nesitikiu. Mano nuomone, svarbu, kad tarp gyventojų įsivyrėtų nauja klasinė sąmonė, bet ne ta prasme, kaip komunistinė klasinė sąmonė, kuri teigia, kad kapitalistai išnaudoja darbininkus. Vietoj to žmonės turi suprasti: valstybės yra piktadarės, valstybės išnaudoja visus, kurie dirba privačiame sektoriuje.

Plėšikas, kuris pripažįstamas ir su kuriuo taip elgiamasi, negali ilgai išsilaikyti.

6.3 Ar yra vilties, kad bus žengta teisinga kryptimi?

” Bet koku atveju įvyks ekonominis žlugimas, o šis žlugimas atveria galimybę separatistiniams judėjimams*. To pavyzdys - Sovietų Sąjungos žlugimas ir jos skilimas į daugybę nepriklausomų šalių.

Tai yra viltis. Jei manote, kad Europa yra gera, turėtumėte pritarti tam, kad Europoje būtų šimtai Lichtenšteinų. Kadangi šalys konkuruos tarpusavyje, jos turi būti palyginti malonios savo gyventojams, kitaip gyventojai paprasčiausiai jas paliks. Priešingai, didžiausią grėsmę laisvei kelia Europos centrinė valdžia, o dar labiau - pasaulinė valdžia su “suderinta” mokesčių ir reguliavimo politika.

Be to, privatinės teisės visuomenės idėja Europoje geriausiai įgyvendinama decentralizavimo būdu.

Taigi: pasipriešinimas bet kokiai centralizacijai ir parama bet kokiam separatistiniam judėjimui.

* Atsiskyrimas ir decentralizacija:

Kai politinis vienetas atsiskiria nuo didesnio vienetą ir sudaro naują, tai vadinama atsiskyrimu. Pavyzdžiui, 1776 m. Jungtinės Valstijos atsiskyrė nuo Britų imperijos.

Kai politinė valdžia politiniame vienete pasiskirsto iš viršaus į apačią, tai vadinama decentralizacija. Pavyzdžiui, kai nacionalinė vyriausybė įgaliojimus vykdyti koronaviruso prevencijos priemonės perduoda valstijoms ar savivaldybėms.

Abu šie dalykai reiškia valdžios suskaidymą ir yra priešingi centralizacijai.

INTELEKTINIS VYSTYMASIS

7.1 Nuo kairiųjų iki klasikinių liberalų

”

Vidurinėje mokykloje buvau kairiųjų pažiūrų, mane traukė kairioji mintis, marksistinė mintis dėl jos dedukcinio pobūdžio. Bandžiau sukurti sistemą, kuri padėtų suprasti visus reiškinius ir jų sąsajas, todėl 1968 m., pačiame studentų sukilimo įkarštyje, išvykau į Frankfurto universitetą. Štai kodėl pirmiausia pasirinkau kairiųjų pažiūrų dėstytoją. Mano daktaro disertacijos vadovas buvo žymus kairiųjų pažiūrų filosofas Jürgenas Habermasas.

Pirmąjį semestrą labai nusivyliau ir radau rimtų marksistinės sistemos trūkumų. Tol, kol susidūriau su Karlu Popperiu, kuris propagavo visuotinį skepticizmą ir neigė absoliučią tiesą. Viskas yra kažkaip hipotetiška arba tautologija.

Populiariojoje spaudoje perskaitęs Miltoną Friedmaną, pradėjau tikėti laisvąja rinka, tačiau, ieškodamas dedukcinės sistemos, natūralu, kad Friedmanas man nelabai patiko. Labai greitai pastebėjau, kad jo mąstyme buvo didelių neatitikimų, dėl kurių buvau nepatenkintas.

Tada atradau Friedrichą von Hayeką, kuris išvengė kai kurių iš šių neatitikimų, bet ne visų. Turėčiau pabrėžti, kad nė vienas iš mano mokytojų niekada nenurodė man Friedmanno ar Hayeko.

Būtent per Hayeko išnašas pagaliau atradau Ludwigą von Misesą. Tuo metu pradėjau rengti knygą, kuri vėliau tapo mano disertacija apie socialinių mokslų metodologiją apskritai. Aš abejoju tuo, ką jie sakė apie savo discipliną, t. y. kad jų teiginiai tėra hipotezės. Priešingai, maniau, kad tokie teiginiai, kaip apie pinigų pasiūlą, yra ne tik hipotetiškai teisingi, bet ir tokie, kurių anksčiau nesilaikė nė vienas ekonomistas.

Tada, kai perskaičiau Miseso “Žmogaus veikla”, supratau, kad jis teigia lygiai tą patį, t. y. kad ekonominiai teiginiai yra tai, ką Kantas ir kiti filosofai vadina “sintetiniais aprioriniais teiginiais”, t. y. jų neįmanoma patikrinti įprasta šio žodžio prasme, tačiau jie sako kažką teisingo apie realius objektus, ir iš karto tapau Miseso šalininku.

7.2 Nuo klasikinio liberalo iki privačios nuosavybės anarchisto

” Tiksliau tariant, Misesą atradau dėl juokingo atsitiktinumo. Abu mano tėvai buvo pabėgėliai iš Rytų Vokietijos, o mano motinos šeimos turtą 1946 m. nusavino rusai. Iš pradžių jie gyveno amerikiečių okupuotoje Rytų Vokietijos teritorijoje, o kai amerikiečiai tą provinciją iškeitė į Vakarų Berlyną, rusai atsikraustė ir atėmė visų stambių žemės savininkų, tarp jų ir mano mamos šeimos, turtą. Tačiau dauguma mano giminaičių gyveno Rytų Vokietijoje ir mes juos reguliariai lankėme.

Norint patekti į darbininkų ir ūkininkų rojų, visada reikėjo sumokėti įvažiavimo mokestį (keičiant Vakarų Vokietijos markes į Rytų Vokietijos pinigus). Kadangi gyvenome pas giminaičius, turėjome kaip nors išleisti pinigus, o buvo tik du būdai, kaip tai padaryti. Vienas iš būdų buvo pirkti rusų kompozitorių plokšteles, o kitas – Lenino ir Stalino, taip pat Rytų Vokietijos ministro pirmininko Walterio Ulbrichto ir jo įpėdinio Ericho Honeckerio kūrinių kolekcijas.

Viena iš mano įsigytų knygų buvo vadovėlis, iš kurio mokiniai mokėsi politinės ekonomijos, ir jame buvo išvardyti visi pagrindiniai socializmo priešai. Pavyzdžiui, jie minėjo ne tik Böhm-Bawerką, su kuriuo buvau susipažinęs anksčiau, bet ir kaip didžiausią blogį iš visų – Ludwigą von Misesą. Tuo metu ne iš karto pradėjau skaityti Ludwigą von Misesą, bet supratau, kad kažkada turėjau jį atidžiau skaityti. Tuo pat metu Hayeko ar Miseso vardai nebuvo minimi nė viename Vakarų Vokietijos ekonomikos vadovėlyje.

Kalbant apie politinę filosofiją, žinoma, man pasirodė, kad Misesas turėjo tam tikrų nenuoseklumų, nors jie buvo minimalūs, palyginti su Hayeku ar Friedmanu. Perskaitęs Misesą, supratau, kad pagrindinis jo mokinys Murray Rothbardas gyveno JAV ir kad jis pašalino Miseso nenuoseklumus, todėl tapau Rothbardo šalininku.

7.3 Mano indėlis į mokslą

” *Mano pagrindinis indėlis yra, pirma, geresnis prigimtinės teisės pagrindimas nei Rothbardas. Jis manė, kad egzistuoja toks dalykas kaip Miseso veiksmo aksioma kaip būtinas išeities taškas, o aš nurodžiau, kad egzistuoja dar svarbesnis išeities taškas ta prasme, kad, kalbėdami apie veiksmo aksiomą, turime ginčytis. Vadinas, egzistuoja veiksmo aksiomos subkategorija, būtent argumentacijos a priori. Jūs negalite paneigti, kad ginčijatės, neprieštaraudamas pats sau, taigi čia yra kažkas, nuo ko, taip sakant, priklauso visos diskusijos: ar yra etika, ar jos nėra, ar žmonės veikia, ar neveikia? Visa tai, žinoma, reikalauja, kad galėtume argumentuoti.*

Mano filosofijos mokytojai Habermasas ir Karlas Oto Apelis kalbėjo apie apriorinį bendravimo pobūdį, tačiau jie nematė ir nesuprato, o aš, manau, supratau, kad egzistuoja tam tikri objektyvūs, fiziniai reikalavimai bet kokiam argumentui, kad bet kokiame ginče reikia asmeniškai valdyti tam tikrus ribotus išteklius (balso stygas, vietą stovėti, maistą pokalbiui palaikyti). Tuomet galite parodyti, kad bet koks tiesioginis daiktų pasisavinimas yra logiškai pirmesnis už bet kokią netiesioginį daiktų pasisavinimą, ir iš to išvesti visą etinę sistemą. Manau, kad tai yra mano pagrindinis indėlis į politinę filosofiją, filosofiją, jei norite: naujai pagrįsti etikos pagrindus.

Habermasas buvo mano svarbiausias filosofijos mokytojas ir doktorantūros vadovas 1968-1974 m., kai studijavau Frankfurto prie Maino Goethe's universitete, ir per jo seminarus susipažinau su britų ir amerikiečių analitine filosofija. Vis dar manau, kad tai buvo gana geras intelektualinis mokymas.

REKOMENDUOJAMA SKAITYTI

Rekomenduojama perskaityti, bet pirmiausia verta žinoti:

Negailestingai tiesmukas

Hoppe's pirmtakai ir pavyzdžiai Ludwigas von Misesas ir Murray Rothbardas buvo ekonomistai, kritiškai vertinantys valstybę pagal vadinamosios austrų mokyklos tradiciją. Jie įkvėpė Hoppe'ę visada taip formuluoti savo idėjas ir pažiūras, neatsižvelgiant į pasekmes jo reputacijai ir karjerai.

Iki 2000 m.: teorinis laikotarpis

Hoppe's darbai iki amžiaus pradžios metų iššūkį egzistuojančioms ekonomikos, etikos ir politinių sistemų dogmoms. Tačiau jis taip pat pasiūlė alternatyvų visuomenės tipą, grindžiamą private teise ir nauju laisvės pateisinimu. Jo krikščioniško skaidrumo, retai polemizuojantis rašymas džiugina smalsų ir disciplinuotą protą turinčius skaitytojus.

Nuo tada: vis labiau politiškai nekorektiškas

Nuo dešimtojo dešimtmečio Hoppe vis dažniau nagrinėja istorines ir kultūrinės temas. Ir tai vyksta kaip tik tuo metu, kai didėja politinis jautrumas: ar vis dar priimtina kalbėti apie kultūrinius skirtumus, alternatyvias istorijos teorijas, vyrų ir moterų skirtumus?

Išvada

Politiškai jautresnėms sieloms rekomenduojame susipažinti su libertarine mąstysena per Hoppe's knygas, išleistas iki šio amžiaus pradžios, ir kitų autorių darbus, pvz., toliau pateiktus pasiūlymus. Nebijantys pradėti nuo kūrinių "Demokratija", o paskui pasimėgauti puikia (anglų kalba) antologija "The Great Fiction".

Hoppės apmąstymus pristato dvi paskaitos:

"Klasikinio liberalizmo klaidos", kuriame Hoppe aprašo socialinės tvarkos ir valstybės prigimties problemą. Kodėl esame ten, kur esame? Tai pirmoji, "kritinė" dviejų paskaitų dalis.

Antrojoje, "konstruktyviojoje" dalyje, pavadintoje "Visuomenė be valstybės: privatinės teisės visuomenė", Hoppe pateikia alternatyvą šiandien įsteigtomis valstybėms. Abi dalys buvo pristatytos 2011 m. Sidnėjuje.

Svarbiausi Hoppės darbai

Socializmo ir kapitalizmo teorija*, 1989 m., 264 puslapiai, taip pat garso įrašas*. Tai knyga, su kuria Hoppe'as pasiekė proveržį akademinėje bendruomenėje. Tai puikus įvadinis darbas, išsamus, sudėtingas ir naudingas.

Privačios nuosavybės ekonomika ir etika*, 1993 m., 431 psl. Hoppe sugriauna daugybę šiuolaikinių socialinių mokslų mitų, todėl tai turėtų būti privalomas skaitinys ekonomistams, filosofams ir politologams.

Demokratija: Dievas nuverstas žemyn, 2001 m., 304 puslapiai, Hoppe's bestseleris. Pasak amazon.com, "įnirtingai sveikinamas ir griausmingai keikiamas". Hoppe savo ekonomines ir politines įžvalgas novatoriškai ir nepaisydamas politinio korektiškumo papildo istorinėmis ir kultūrinėmis temomis.

Didžioji fikcija: nuosavybė, ekonomika, visuomenė ir nuosmukio politika, 2012 m., 456 puslapiai. Išsamus esė rinkinys knygos pavadinime nurodytomis temomis.

Trumpa žmogaus istorija: pažanga ir nuosmukis*, 2017 m., 144 puslapiai, taip pat garso įrašas *. Daugeliui skaitytojų ši knygelė suteiks naują iššūkį ir įdomų požiūrį į žmonijos istoriją. Tikėtina, kad daugiausia diskusijų sukels paskutinis skyrius.

Knygas, pažymėtas *, galima nemokamai gauti naudojant QR kodą arba adresu www.hanshoppe.com
www.mises.com

Kiti autoriai

“Atlas Shrugged”, novelė, 1957 m. Šis pagrindinis Ayn Rand (1905–1982) veikalas, ko gero, labiau nei bet kuris kitas leidinys patraukė amerikiečius į libertarų judėjimą. Pavyzdžiui, 2009 m. buvo parduota pusė milijono egzempliorių, ir net B. Obama jaunystėje turėjo “Rando periodą”, deja, be ilgalaikės įtakos.

“Pasirinkimo laisvė” – tai Youtube televizijos serialas, paremtas to paties pavadinimo Miltono Friedmano (1912–2006) knyga. Friedmanas buvo vienas garsiausių praėjusio amžiaus ekonomistų, sugebėjęs savo požiūrį knygose, interviu ir kalbose pateikti itin aiškiai ir įdomiai.

1946 m. išleista knyga **“Ekonomika per vieną pamoką”** yra bene absoliuti pagrindinių ekonomikos principų klasika. Glausta, išsami ir suprantama knyga turėtų būti privaloma kiekvienam rinkėjui ir politikui. Autorius Henry Hazlitt (1894–1993).

“Laisvės mechanika” (The Mechanics of Freedom*, 1973) rodo neideologinį kelią į visuomenę be valstybės. Lengvai skaitoma, originali ir dažnai linksma. Davidas Friedmanas (1945 m.), konsekvencialistas, kuriam nereikia moralizuoti.

“Laisvės etika”*, 1982 m., taip pat pasisako už visuomenę be valstybės, tačiau iš prigimtinių teisių filosofo perspektyvos. Murray Rothbardas (1926–1995) buvo Hoppe’s draugas ir mokytojas. Knyga aiški, glausta ir lengvai suprantama, jei nesiblaško. Knyga turi puikią garso versiją anglų kalba*.

“Politinės galios problema, teisės versti ir pareigos paklusti svarstymas”, 2013 m. Michaelas Huemeris (1969) yra filosofijos profesorius, kuris “remiasi moralinėmis prielaidomis, kurias dauguma ne libertarų jau pripažįsta” (Brianas Kaplanas). Taigi knyga siūlo “įprastą” kelią į libertarų pasaulį. “YouTube” galima rasti gerų autorių analizių.

* pažymėtos knygos yra prieinamos nemokamai per QR kodą.

KAS TOLIAU?

Per 72 valandas...

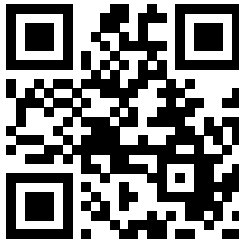
...reikia žengti pirmą žingsnį įgyvendinant bet kokį vertingą projektą.

Nesvarbu, ar tai būtų mokslas, dieta, mankšta, ar geri darbai, jei lauksite ilgiau, pamiršite ir praleisite savo gerus ketinimus.

Todėl, jei...

- patiko skaityti knygelę, padovanokite ją draugui.
- norite daryti gera žmonijai, rekomenduokite mums organizaciją ar biblioteką.
- jei pažįstate socialistų (dešiniųjų ar kairiųjų), padovanokite jiems knygelę iš labdaros, gailesčio ar užuojautos.

Ir padarykite tai dabar, naudodamiesi svetaine

www.hoppeunplugged.com

Kopijuoti ir spausdinti aiškiai leidžiama.

Idėja ir teksto pasirinkimas: Thomas Jacob

Dizainas: Michelle Jacob

Redagavo Sandro A. Lemmen

Vertimas: Andrejs Ševcovas

Interneto svetainė: Nico Jacob

Paaugliams ir jaunoms sieloms

Ar esate bailys?

Tada netrukus šią knygėlę atidėsite į šalį. Nes tam reikia drąsos. Drąsa spręsti politiškai nekorektiškas mintis. Tačiau verta. Nes pasaulis priklauso drąsuoliams, o ne sutinkantiems ir konformistams.

Kodėl paaugliams ir jauniems širdyje?

Jaunimas ir jauni žmonės ieško atsakymų. Jie skeptiški, smalsūs ir atviri naujoms idėjoms bei būdams. Vyresniosios kartos dažnai psichologiškai užstringa aklavietėje. Todėl jiems sunku įsivaizduoti visuomenę be valstybės smurto monopolio. Hoppe pateikia būtent tai. Jis parodo, kad visuomenė, grindžiama tik savanoriškais ir taikiais santykiais, yra ne tik įmanoma, bet ir teisinga, ir kad tokia visuomenė užtikrina didžiausią taiką ir gerovę.

Ką žada šis lankstinukas?

Hoppe pateikia radikalią ir nuoseklią alternatyvą politiškai korektiškam visuotiniam požiūriui. Patirtis taip pat rodo: Hoppe nepalieka abejingų. Jis įkvepia arba erzina, ir tai yra gerai. Nes čia pateikti klausimai ir atsakymai yra skirti paskatinti apmąstymus, diskusijas, patvirtinimą arba paneigimą ir galiausiai tolesnį literatūros tyrinėjimą.

Ši knygėlė dar tik rengiama, todėl atsiliepimų laukiama adresu info@hoppeunplugged.com.